

บทสรุปผู้บริหาร
รายงานสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
จังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2558

จังหวัดปทุมธานีมีความเป็นถิ่นฐานบ้านเมืองมาแล้วไม่น้อยกว่า 300 ปี นับตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา คือ เมื่อ พ.ศ. 2202 มังนันทมิตรได้กวาดต้อนครอบครัวมอญ เมืองเมาะตะมะอพยพหนีภัยจากศึกพม่า เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงเทพราวดีศรีอยุธยา ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวมอญเหล่านั้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ชาวมอญได้อพยพหนีพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอีกเป็นครั้งที่ 2 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่บ้านสามโคกอีก และในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ก็ได้มีการอพยพชาวมอญครั้งใหญ่จากเมืองเมาะตะมะเข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า "มอญใหญ่" พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญบางส่วนตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคกอีก เช่นเดียวกัน จากชุมชนขนาดเล็กบ้านสามโคกจึงกลายเป็นเมืองสามโคกในเวลาต่อมา

ต่อมาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2358 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองสามโคกเป็น **เมืองประทุมธานี** และเมื่อ พ.ศ. 2461 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำว่า "จังหวัด" แทน "เมือง" และให้เปลี่ยนการสะกดชื่อใหม่จาก "ประทุมธานี" เป็น "ปทุมธานี" กลายเป็น **จังหวัดปทุมธานี** ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2475 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ยุบจังหวัดชัยบุรีมาขึ้นกับจังหวัดปทุมธานี นับตั้งแต่นั้นมา จังหวัดปทุมธานีก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ มีศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์อื่น ๆ เป็นของตัวเอง และได้แบ่งการปกครองเป็น 7 อำเภอดังเช่นปัจจุบัน

ปัจจุบันจังหวัดปทุมธานี เป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นในอนาคต เนื่องจากการขยายตัวของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จากกรุงเทพมหานคร จนเกิดการขยายตัวของเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรม มีหมู่บ้านจัดสรรเพิ่มขึ้น และมีการกระจายตัวของโรงงานเพิ่มขึ้น ตามอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะในเขตอำเภอลองหลวงและอำเภอลำลูกกา ในขณะที่การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลง จังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในทุกอำเภอ โดยอำเภอหนองเสือเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลำลูกกา และอำเภอลองหลวง ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าว รองลงมา ได้แก่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชพลังงาน เป็นต้น

การใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2558 มีการเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ที่ดินและปริมาณเนื้อที่เป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีทันสมัยและทันต่อความต้องการใช้งาน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเลขจากดาวเทียมและสำรวจภาคสนาม เพื่อจัดทำแผนที่สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2558 และติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2555 และปี พ.ศ. 2558 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2558

สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2558 มาตรฐาน 1 : 25,000 สามารถสรุปประเภทการใช้ที่ดินได้ดังต่อไปนี้

- 1.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 275,860 ไร่ หรือร้อยละ 28.93 ของเนื้อที่จังหวัด
- 1.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 553,190 ไร่ หรือร้อยละ 58.00 ของเนื้อที่จังหวัด
- 1.3 พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 34,429 ไร่ หรือร้อยละ 3.61 ของเนื้อที่จังหวัด
- 1.4 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 90,181 ไร่ หรือร้อยละ 9.46 ของเนื้อที่จังหวัด

และยังพบว่า การใช้ที่ดินสำคัญ 5 อันดับแรกในการจำแนกละเอียดจนถึงชนิดพืชของจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2558 ได้แก่

- (1) นาข้าว (A101) มีเนื้อที่ 358,897 ไร่ หรือร้อยละ 37.64 ของเนื้อที่จังหวัด กระจายอยู่ในทุกอำเภอ
- (2) หมู่บ้านบนพื้นราบ (U201) มีเนื้อที่ 177,455 ไร่ หรือร้อยละ 18.61 ของเนื้อที่จังหวัด กระจายอยู่ในทุกอำเภอ
- (3) หุ่นอุตสาหกรรมชาติ (M101) มีเนื้อที่ 43,271 ไร่ หรือร้อยละ 4.54 ของเนื้อที่จังหวัด
- (4) ก่อขุด (A411) มีเนื้อที่ 38,245 ไร่ หรือร้อยละ 4.02 ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนใหญ่ปลูกในเขตอำเภอหนองเสือ อำเภอธัญบุรี อำเภอคลองหลวง และอำเภอลำลูกกา
- (5) สถานที่เพาะเลี้ยงปลา (A902) มีเนื้อที่ 29,232 ไร่ หรือร้อยละ 3.06 ของเนื้อที่จังหวัด กระจายอยู่ในทุกอำเภอ

2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2555 และปี พ.ศ. 2558

จากสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบกับสภาพการใช้ที่ดินเมื่อปี พ.ศ. 2555 พบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่สำคัญและมีแนวโน้มน่าสนใจ สรุปได้ดังนี้

- 1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ (U+) ได้แก่ ตัวเมืองและย่านการค้า หมู่บ้านบนพื้นราบ หมู่บ้าน/ที่ดินจัดสรรสร้าง สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ ถนน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สุสาน, ป่าช้า สถานีบริการน้ำมัน และสนามกอล์ฟ พบว่า พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ มีเนื้อที่

เพิ่มขึ้น 19,329 ไร่ หรือร้อยละ 2.03 ของเนื้อที่จังหวัด หรือร้อยละ 8.63 ของเนื้อที่เดิม ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นจากนาข้าว 6,618 ไร่ พื้นที่เบ็ดเตล็ด 5,849 ไร่ และไม้ผลอื่น ๆ 2,607 ไร่ ตามลำดับ

2) **นาข้าว (A101)** พบว่า พื้นที่นาข้าวมีเนื้อที่ลดลง 3,497 ไร่ หรือร้อยละ 0.37 ของเนื้อที่จังหวัด หรือร้อยละ 0.96 ของเนื้อที่เดิม ส่วนใหญ่ลดลงไปเป็นนาไร่ร้าง 7,297 ไร่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ 6,618 ไร่ กล้วย 2,868 ไร่ พื้นที่อุตสาหกรรม 2,138 ไร่ สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 2,104 ไร่ พืชผัก 1,995 ไร่ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1,720 ไร่ ในขณะที่เดียวกันนาข้าวส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นจากพื้นที่เบ็ดเตล็ด 6,809 ไร่ กล้วย 3,831 ไร่ ไม้ผลอื่น ๆ 2,591 ไร่ นาไร่ร้าง 2,485 ไร่ และพืชผัก 2,441 ไร่ ตามลำดับ

3) **ส้ม (A402)** พบว่า พบว่า พื้นที่ส้มมีเนื้อที่เพิ่มขึ้น 4,272 ไร่ หรือร้อยละ 0.45 ของเนื้อที่จังหวัด หรือร้อยละ 198.61 ของเนื้อที่เดิม ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นจากกล้วย 2,097 ไร่ พืชผัก 1,371 ไร่ ไม้ผลอื่น ๆ 643 ไร่ และนาข้าว 387 ไร่ ในขณะที่เดียวกันลดลงไปเป็นไม้ผลอื่น ๆ 314 ไร่ กล้วย 161 ไร่ และพืชผัก 109 ไร่ ตามลำดับ

4) **ปาล์มน้ำมัน (A303)** พบว่า พื้นที่ปาล์มน้ำมันมีเนื้อที่เพิ่มขึ้น 2,811 ไร่ หรือร้อยละ 0.29 ของเนื้อที่จังหวัด หรือร้อยละ 40.94 ของเนื้อที่เดิม ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นจากกล้วย 1,675 ไร่ นาข้าว 409 ไร่ และพืชผัก 399 ไร่ ในขณะที่เดียวกันลดลงไปเป็นกล้วย 313 ไร่ ไม้ผลอื่น ๆ 155 ไร่ และส้ม 53 ไร่ ตามลำดับ

5) **นาหญ้า (A510)** พบว่า พื้นที่นาหญ้ามมีเนื้อที่เพิ่มขึ้น 1,089 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่จังหวัด หรือร้อยละ 24.19 ของเนื้อที่เดิม ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นจากนาข้าว 758 ไร่ พื้นที่เบ็ดเตล็ด 191 ไร่ และพืชไร่ 99 ไร่ ในขณะที่เดียวกันลดลงไปเป็นกล้วย 81 ไร่ พืชสวนอื่น ๆ 58 ไร่ ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากจังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดปริมณฑลที่มีการเจริญเติบโตของเมืองและที่อยู่อาศัยอย่างรวดเร็ว ที่ตั้งเหมาะสม อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน การคมนาคมสะดวก ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ การเกิดขึ้นของระบบขนส่งมวลชนในพื้นที่ เช่น รถไฟฟ้าสายสีแดงเข้ม บางซื่อ-ธรรมศาสตร์ และรถไฟฟ้าสายสีเขียว สะพานใหม่-คูคต เป็นต้น มีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค มีศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หออัครศิลป์ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษารังสิต องค์การพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ เป็นต้น มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษามากเป็นอันดับ 1 ของประเทศ มีนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานอุตสาหกรรม มีสนามกอล์ฟมากที่สุดในประเทศ มีตลาดกลางกระจายสินค้าการเกษตรระดับประเทศ (ตลาดไทและตลาดสี่มุมเมือง) มีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในพื้นที่ และเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าเกษตร

และสินค้าอุตสาหกรรม ทำให้จังหวัดปทุมธานีกลายเป็นแหล่งรองรับการเข้ามาทำมาหากินจากผู้คน ในทุกภูมิภาคของประเทศ รวมทั้งแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงาน และจำนวนประชากรแฝงที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางให้เกิดปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านสาธารณสุขปโภคและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ

ในด้านการเกษตร สภาพพื้นที่เอื้อต่อการผลิตภาคเกษตรกรรม สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มดินเป็นดินเหนียวจัด เป็นกลุ่มดินนาดี ร้อยละ 30 และกลุ่มดินนาที่มีสภาพเป็นกรดจัด ร้อยละ 70 ให้ผลผลิตข้าวต่ำ ต้องมีการปรับปรุงดินโดยการใส่ปูนขาว หรือปูนมาร์ลควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเพื่อให้ได้ผลผลิตดีขึ้น แต่ด้วยเป็นจังหวัดที่เป็นที่ราบลุ่ม จึงประสบปัญหาอุทกภัยบ่อยครั้ง

ปัจจุบัน จังหวัดปทุมธานี ได้เปลี่ยนจากเศรษฐกิจที่พึ่งพิงภาคการเกษตรมาเป็นเศรษฐกิจที่พึ่งพิงภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก การเจริญเติบโตของจังหวัดที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ด้านก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย อย่างไรก็ตาม แผนการพัฒนาจังหวัดปทุมธานีจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพ เข้มแข็ง และจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาให้ได้ โดยต้องสามารถขจัดอุตสาหกรรม ขยายการท่องเที่ยว และรักษาพื้นที่เกษตรกรรม พร้อมกับพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้ปลอดจากสารเคมี ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน

ดังนั้น แผนที่สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ. 2558 และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจังหวัดปทุมธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2555 และปี พ.ศ. 2558 ที่จัดทำขึ้นครั้งนี้ มุ่งหวังให้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนนโยบายเพื่อการพัฒนา และช่วยแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดปทุมธานีได้เป็นอย่างดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษาในระดับท้องถิ่น ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับโครงการ สามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนจัดการพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมต่อไป